

GGY218 Kırsal Ekonomi ve Kırsal Alan Yönetimi

PROF. DR. HARUN TANRIVERMİŞ & DOÇ. DR. YEŞİM ALİEFENDİOĞLU

Prof. Dr. Harun TANRIVERMİŞ - Doç. Dr. Yeşim ALİEFENDİOĞLU

Ankara Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Bölümü

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE ANADOLU'DA ARAZI - İNSAN İLİŞKİLERİ

- Anadolu'da arazi kullanımı ve tarımın evrimi, Batı'dan farklı mı olmuştur?
- Avcılık ve toplayıcılıktan tarımsal faaliyete geçiş ve ortak uygulamalar yönünden Anadolu ile Batı Avrupa arasında önemli bir farktan söz edilemez. Yunanlıların ocak mülkü ve Romalılar için söz konusu olan “**latifundia**” şeklindeki arazi düzenleri, Anadolu'da uygulama alanı bulmuştur.
- Anadolu'daki arazi - insan ilişkilerinin Batı'dan farklı bir görünüm alması, Müslüman Türkler'in Anadolu'ya yerleşme döneminde başlamıştır. Ne var ki, Avrupa'da Ortaçağ boyunca malikâne sistemi hüküm sürerken, Doğu ülkelerinde, daha sonra **Karl Marx'ın Asya Tipi Üretim Tarzı** diye nitelediği, arazi mülkiyetinin devlete ait olduğu bir düzen vardır.
- Batı'da tarım devrimi (XIV. yüzyıl) ve arkasından endüstriyel devrim patlak verirken (1750li yıllar), “serbest otlak hukuku” yıkılmıştır. Osmanlılar ise, Batı'daki gelişmelere seyirci kalmış ve Avrupalıların hammadde temin ettiği yarı sömürge haline gelmiştir.

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE ANADOLU'DA ARAZİ - İNSAN İLİŞKİLERİ

- Osmanlı Arazi Düzeni ve Bu Düzenin Bozuluşu
- XIV. yüzyıl başından XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar 600 yılı aşkın bir süre yaşayan, dünyanın sayılı büyük devletlerinden biri iken, “hasta adam” denilecek kadar güçsüzleşen ve gelişmiş batılı devletler tarafından büyük bir iştahla parçalanmak istenen Osmanlı İmparatorluğu'nun hem büyük bir devlet olarak dünyayı titretmesi, hem de “hasta adam “ durumuna düşmesi, biraz da sahip olduğu arazi düzeninin eseridir.
- Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti'nin devraldığı ekonomik ve sosyal yapıyı inceleyen iktisatçılar kadar, Osmanlı İmparatorluğu'nun geri kalış nedenlerini açıklamaya çalışanlar için, Osmanlı Arazi Düzeni'ni incelemek, ilgi duyulan bir konu haline gelmiştir.

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE ANADOLU'DA ARAZİ - İNSAN İLİŞKİLERİ

- Osmanlı toplum ve arazi düzeni üzerinde çalışan araştırmacılar üç grup altında toplanabilir:
- **Bir grup yazar**, Osmanlı toplumunu, “**kendine özgü ayrıntıları**” olan **merkeziyetçi feodalite** olarak tanımlamaktadır. Genellikle tarihçilerin oluşturduğu ikinci bir yazar grubu, Osmanlı toplum ve arazi düzeninin tamamen kendine özgü olduğunu, Batı'daki feodaliteye benzemediğini savunmaktadırlar.
- Osmanlı arazi ve dolayısıyla toplum düzenini “Asya Tipi Üretim Biçimi” ne benzeten üçüncü grup yazarlar, aynı zamanda, bu üretim biçimini, Osmanlıların geri kalışlarını açıklamakta “tarihsel yaklaşım” varsayımı olarak kabul etmektedirler.

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE ANADOLU'DA ARAZİ - İNSAN İLİŞKİLERİ

- Osmanlı Beyliğinin kurulduğu 1300 yıllarında, dünyanın birçok yerinde, az çok farklı olmakla birlikte, Osmanlıların arazi düzenine benzer bir düzen vardı. Osmanlılar bu arazi düzenini, çok iyi uygulamış ve kendi koşullarına göre geliştirmişlerdir.
- İsim ya da şekil benzerliklerini bir yana bırakarak, Osmanlı arazi düzeninin hangi koşulların etkisi ile nasıl ortaya çıktığını ve Osmanlı İmparatorluğunun gelişiminde nasıl etki yaptığını ve daha sonra bu sistemin bozulması ile köylülerin yüzyıllar boyunca nasıl etkilendiğinin incelenmesi, **kırsal ekonomi ve dönüşümünün analizi** için yararlı olacaktır.

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE ANADOLU'DA ARAZİ - İNSAN İLİŞKİLERİ

- Orta Asya'da doğa koşullarının elverişsiz hale gelmesi ile birlikte otlak sıkıntısı çeken Türkler, 7. yüzyıldan itibaren, kendilerine yeni yurt aramak için göçe başladılar.
 - □ Yüzyıllar süren bu göç sonucunda, önce Büyük Selçuklu Devleti ve arkasından **Anadolu Selçuklu Devleti** ve nihayet **Osmanlı Devleti** kurulmuşlardır.
 - □ **Büyük Selçuklu Devletinin Kuruluşu:** 9. yüzyılda Maverâünnehr'e gelen Oğuzlar, İslâmiyeti de kabul ederek yerleşik konuma geçtiler. Selçuklular 1035'de Horasanı işgal ettiler ve 1040 yılında Dandanakan savaşını kazanarak İran'da Büyük Selçuklu Devleti'nin temelleri atıldı.

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE ANADOLU'DA ARAZİ - İNSAN İLİŞKİLERİ

- **Anadolu Selçuklu Devletinin Kuruluşu:** Orta Asya'dan gelen göçer akınlarının aralıksız sürmesi, İran'da yerleşik Selçukluları tedirgin etmiş ve yeni göçerleri Anadolu tarafına yöneltmişlerdir. Anadolu'ya giren Türk göçerleri, Doğu Romalılar tarafından durdurulmuştur.
- Türklerin Anadolu'ya yönlendirilmesi, devlet politikaları için zorunlu gören Selçuklular, Tuğrul Bey (1038-1063) zamanında 1046 ve 1048 yıllarında Doğu Romalıları yenerek, Anadolu'yu Türk göçerlerine açtı. Göçer akınları sürerek Anadolu'ya gitmiş olan göçmen Türkler, Doğu Romalıların baskısı ile İran'a geri dönüyorlardı.
- Bunun üzerine, Sultan Alpaslan (1063-1072), Türk göçerlerinin Anadolu'ya göçmesi ve orada tutunabilmesi için, D.Roma'ya karşı harekete geçti. 1071 yılında kazandığı Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun kapısı, bir daha kapanmamak üzere, Türklere açıldı. Kutalmış oğlu Süleyman Şah 1075 yılında Konya ve İznik'e kadar ilerleyerek, Anadolu Selçuklu Devletini kurdu.